

KAPITOLA 4. PRAŽSKÝ MONTMARTRE

Ale pojďme se zas na chvíli vrátit do Prahy konce padesátých a začátku šedesátých let. Již víme, že začátek mého příběhu se odehrává na Žižkově. O téhle čtvrti se napsalo a natočilo mnoho. Poměrně dlouho vzdorovala, chtěla si udržet samostatnost a nezmizet v pražské aglomeraci. Nakonec se tak stalo, ale až roku 1922, což vlastně – relativně vzato – nebylo zas tak dlouho od doby, kdy jsem se tam ocitl já, i když tuhle historii překryla válka. Z minulých dob zůstalo tehdy nejen mnoho místopisných jmen, např. u Srbů (jídlna o blok níž, než jsme bydleli), u Zemků, u Bati, atd., ale i taková drobnost, kdy se o cestě do centra města běžně říkalo „... jedeme do Prahy.“

Stará dělnická kolonie měla své obrovské kouzlo. Je věčná škoda, že komunistický režim, který si vinou technické zaostalosti nedokázal poradit s bydlením, zbořil několik bloků romantických pavlačových domů. Ano, nežilo se tam tehdy moc pohodlně, na pavlačích byly často sdílené záchody, někde dokonce i společná (občas) tekoucí voda pro několik partají najednou. Ale stačilo by počkat jen pár let

a nové technologie by staré budovy dokázaly nejen zachránit, ale přetvořit v pražský Montmartre. Místo toho se čtvrt' z brutálních demolic kolem Bezovky, ale především na naší ulici, nesoucí nelogicky jméno po kontroverzním maršálu Koněvovi, dodnes nevzpamatovala. Uplynulo několik desetiletí, ale jizvy a rány jsou zde pořád až příliš patrné a živé. A nad celým územím se jako memento klene vztyčený prst televizní věže, vyrůstající ze židovského hřbitova.

Jakkoliv byli moji rodiče nešťastní z toho, kam se to dostali, dokázali si najít i pozitivní stránky takhle skromného bydlení. Chodili jsme často na Kopec, tedy vrch Vítkov, kde jsem si hrál pod jen nedávno odhalenou obrovskou Kafkovou jezdeckou sochou Jana Žižky, prý největší na světě. Na jaře tu kvetly šeříky, na podzim zrála planá jablka a šípky, v zimě se tu zase sáňkovalo. Jednou jsem – jako malý capart – málem na saních ujel až dolů pod kopec, kde byla železniční trať. Až mě nějací dospěláci jen taktak chytili, abych nevjel pod vlak.

Za rohem od našeho domu byla zelenina, kde toho k dostání moc nebylo, ale třeba kysané zelí ze sudu (znamenitá lahůdka), nebo brambory a další základní potraviny se v té době koupit daly. Vozil je tam ještě koňský povoz, stejně jako uhlí, které bylo v putnách skládáno do sklepů, odkud se pak muselo do bytů vynášet ručně, protože nebyl výtah. O kus dál bylo řeznictví, i když to tehdy vypadalo spíše jako z oné oblíbené dobové anekdoty – za první republiky bylo nad obchodem napsáno „Řezník“ a uvnitř bylo maso, zatímco dnes je nad obchodem napsáno „Maso“ a uvnitř je jen řezník. Zásobování opravdu nestálo za moc a na vše se stály příslovečné dlouhé fronty. Mnohým našim sousedkám se říkalo „frontové bojovnice“, a to nikoliv proto, že by měly za sebou nějakou válečnou zkušenost, ale proto, že

dokázaly sehnat občas i tehdy nedostupné vepřové kotlety. A vyhlášená byla také žižkovská tržnice s pohnutou historií. Podívejme se, co se o ní píše v archivu města:

Tržnice na Poděbradově ulici (dnes Koněvově) byla otevřena 26. října 1931 a vznikla adaptací prostor bývalé elektrárny, šlo o kombinaci venkovního tržiště a zastřešené tržnice. Uvnitř bylo k dispozici 12 řeznických stánků, 13 zvěřinářských, 41 máslařských a také dva stánky pro prodej mouky, 38 stánků pro ovoce a zeleninu, 8 stánků pro prodej ryb v samostatné zasklené pasáži a asi 28 stánků potravinářských. Tržnice byla plně elektrifikována, pod zemí se nacházely nechlazené sklepy i chladírny, jejichž teplota byla řízena automaticky. Součástí byla rovněž administrativní a obytná budova, v níž se nacházela restaurace. Když byla nová tržnice otevřena, došlo k velkým protestům trhovců z blízkého Prokopova náměstí... V reakci na tyto události si radnice nechala vypracovat zprávu od Ing. Paula, který vyvracel výhrady k nízké návštěvnosti, k špatnému umístění, kanalizaci, k průchodům atd. Akceptoval jen jedinou námitku, že tržnice je obtěžována kouřem z projíždějících vlaků. Při výběru místa se počítalo s elektrifikací tratě, ke které však tehdy ještě nedošlo.

V době, o které mluvíme, bylo vše už dávno zapomenuto a v tržnici se občas dala sehnat i spousta potravin, které se v běžných obchodech nevyskytovaly. A vypadalo to tam jako před válkou, venku i uvnitř.

O něco později se moje máma seznámila s trafikantkou ve vedlejším domě. Vztah s paní Zimákovou, který začal jen skromnou žádostí o to, jestli by pro mne neschovala pár nedostupných časopisů, jako bylo tehdy *abc*, které začalo přinášet povídky z Divokého západu a na pokračování otiskovalo i mayovky, nebo *VTM*, Věda a technika mládeži,

kteřá se zas zaměřovala na verneovky, a občas tam vyšly fantaskní povídky, kterým se tehdy ještě neříkalo science & fiction. Ta známost přerostla ve velké přátelství. Končilo to tak, že máma v obchůdku trávila většinu dne a paní Zimákové pomáhala s prodejem.

Jenomže daleko intenzivnější přátelství nás ještě čekalo. Začalo to nevinně. O dvě patra nad námi bydlel slavný herec Václav Trégl se svou paní. Neměli děti, jen pejska, černobílého anglického kokršpaněla Péťu. Jednou jsme se vraceli z procházky na Kopci a potkali jsme Tréglovy se psem. Chvilí jsem si s ním hrál v přízemí na chodbě u bytu mého kamaráda Rudíka, neboli Rudy Pánka, dnes vyhlášeného znalce vína, a dospělí konverzovali. Když jsme se loučili, povídá znenadání paní Tréglová: „Neboj se Péťo, my tě k Židovi nedáme.“ A vzápětí jí ten trapas došel. Začala se hrozně omlouvat a pozvala nás k sobě na návštěvu. Táta se přirozeně urazil a nechtěl o tom ani slyšet. Ale máma ho přemluvila a tak jsme šli.

Ukázalo se, že paní Tréglová, tedy Anička, byla hlavou rodiny, vyrostla v jižních Čechách, ve Volyni, a jejími nejlepšími přáteli byli místní Židé, především jakýsi Josef Lederer, o kterém vždy mluvila jako o „našem Pepíčkoví“. Nikdo z té rodiny se z lágrů prý nevrátil. A Václav Trégl zase vzpomínal na Hugo Haase, se kterým před válkou natočil spoustu filmů a se kterým ho poutalo nejen profesní, ale hluboké osobní přátelství. Táta zase vzpomínal na jeho bratra Pavla, se kterým se sešel v Terezíně, jak si ještě řekneme.

Tréglovi měli televizi, což byla v té době docela vzácnost. A tak nás zvali, abychom k nim kdykoliv na televizi zašli. Anička se většinou neudržela a večerní zpravodajství vždy náležitě okomentovala. Nesnášela komunisty a Slováky a v tom si s mojí mámou notovaly. Jejich vztah se pak

prohloubil natolik, že když táta umřel, vyměnili si Tréglovi byt s našimi dosavadními sousedy na patře, abychom mohli být pořád spolu. Chodil jsem tam opravdu jako domů, Tréglovi mě vlastně adoptovali. Jezdili jsme také často společně na jejich chatu, kterou měli v krásné lokalitě v Lukách pod Medníkem.

Vašíček – směli jsme mu říkat stejně, jako jeho Anička – ještě chodil hrát do různých divadel a dostával malé role v nejrůznějších filmech, o kterých nám pak vypravoval. Jednou mi daroval scénář k filmu *Pražské noci* a byl dost nadšený, že v tom filmu hraje v jedné koupací scéně s tehdy velmi známou krásnou herečkou, která musela být (za příplatek) nahoře bez. Filmy, kde vystupuje velký herec malých rolí (slovy Zdeňka Svěráka), patří dodnes k těm nejoblíbenějším („A vy jste odkud?“ „Z Kojčic u Pejřimova...“). Zdědil jsem po něm celé ročníky filmových předválečných časopisů a o filmu, ale i o jeho účinkování v Osvobozeném divadle a u Vlasty Buriana jsme si povídali celé hodiny. Skončilo to tak, že jsem se přihlásil na FAMU na režii a mým podporovatelem byl Vašíčkův blízký přítel, režisér Bořivoj Zeman. Ale nepředbíhejme.

Do školy jsem začal chodit na Komenského náměstí, dnes je z té budovy Gymnázium a Hudební škola hlavního města Prahy. Tehdy to byl docela ošuntělý dům, který čekal na dostavbu zadního traktu, které se za našich dnů nedočkal. Tehdy jsme ani nevěděli, jak významná je to budova. Podle vlastního návrhu ji nechal postavit tehdejší slavný žižkovský starosta Karel Hartig, otevření ji čekalo už v roce 1873 a představovala tak první velkou školní budovu na tehdejší „Žižka-Berku“. Tradovalo se, že se na jejím dvoře nacházela i malá botanická a dokonce zoologická zahrada. Od nás z domova to byl kousek, takže jsem chodil pěšky,

podél trolejbusů, které tehdy jezdily na lince 57 Roháčovou ulicí mezi Vinohradským divadlem a Ohradou a kterými jsem pak později jezdil velmi často. Před školou byl udržovaný park, ve kterém jsme jednou našli velkou spoustu barevných broušených sklíček, které tam – zřejmě pro potěchu nás dětí – vysypal nějaký zaměstnanec továrny na bižuterii.

Zažili jsme ale i dramatické chvíle. Jednou se v tunelu pod Vítkovem srazily vlaky a sanitky houkaly celou noc. Podruhé, bylo to někdy na začátku šedesátých let, došlo na nedaleké Ohradě k výbuchu plynu, který zcela zdemoloval nárožní budovu. Dnes tam stojí hotel Vítkov. A jednou došlo k výbuchu i u nás doma. Táta, který jezdil po všelijakých podnicích a psal reportáže, které pak nabízel různým novinám a časopisům, se také jednou vydal ze Starých Splavů do vyhlášené sklárny v Novém Boru. Odvezl si odtud dárek – krásnou moderní vázu z taženého modrého skla. Zřejmě ji vyřadili, protože v ní byla malá vzduchová bublinka. A tak jednou v noci se v našem bytě ozvala obrovská detonace. Nejdříve jsme nemohli přijít na to, co se stalo, až podle střepů jsme zjistili příčinu, šlo právě o onu bublinku. Nikomu se naštěstí – mimo velkého úleku – nic nestalo. Táta si nejdříve myslel, že na něj někdo spáchal atentát. Mně to připadalo absurdní, ale dnes, s odstupem času, jeho obavy plně chápu.

Přeskočme na chvíli pár desetiletí – relativně nedávno jsem se sešel s jedním z nejvíce uznávaných ministrů polistopadové éry, s Miroslavem Grégrem. Často vzpomínal na to, jak jeho prarodiče odcházeli do terezínského transportu. Zároveň šlo o jednoho ze zakladatelů Česko-izraelské obchodní komory, takže jsme si měli vždy o čem povídat. Jednou jsme se trochu zpozdili a on mne pozval k sobě

domů, do domu, který získal zpět v restituci a kde prý je v přízemí velmi příjemná kavárna. K mému údivu jsme se ocitli na druhé straně mého rodného domu, s vchodem z Roháčovy ulice. Kdysi se před ním nacházela ona zastávka trolejbusů, kterými jsem – jak již víme – jezdil. Aniž bychom to tušili, byli jsme celá léta blízkými sousedy.

KAPITOLA 5. SOUND OF MUSIC

Táta byl dlouholetým členem Svazu novinářů. Přesto, že se k němu v padesátých letech tak hanebně zachovali, mohl si ponechat novinářskou legitimaci, v černé kůži se zlatým nápisem TISK. Znamenalo to, mimo jiné, že mohl zdarma chodit na různé kulturní a další pořady, do divadel, muzeí a na výstavy, což při finančních možnostech mých rodičů představovalo dost velkou výhodu. Z jeho předválečného mládí mu zůstala láska k vážné hudbě, k opeře, ale taky k operetě. Ta se v Praze hrála až do šedesátých let převážně v Hudebním divadle v Karlíně. Táta měl všude hodně známých, znal se samozřejmě s Frantou Paulem a jeho ženou Evou Šenkovou, kteří tu dlouhá léta působili, ale taky se seznámil s osobou nejpovolanější, s prodavačkou lístků. Paní Nováková seděla v pokladně a vždycky mu schovala dvě novinářské vstupenky na ta nejlepší místa. A tak se mi již v raném věku dostalo patřičného operetního vzdělání, viděl jsem všechna možná představení, od Čardášové princezny až po Offenbachova Orfea v podsvětí se slavným kankánem. Nejvíc si pamatuju na *Modrovouse*, což byla další

slavná opereta od Jacquesa Offenbacha, zaujala mně hlavní postava loupežníka. Ale naprostý přelom znamenala *Mair Fair Lady* v hlavní roli s Věrou Vlkovou a Milošem Zavřelem, se kterým jsme o mnoho desetiletí později měnili byt. To už ale na repertoáru byly muzikály. V polovině šedesátých let přijel do Prahy slavný rodák, Rudolf Friml, jehož opereta *Rosemary* se stala světoznámou a její titulní píseň obrovským šlágreem (jak se tehdy říkalo), stejně jako Indiánská píseň lásky ze stejného kusu, nebo Oslí serenáda, nejslavnější Frimlova melodie. *Rosemary* se navíc odehrávala mezi kovboji a indiány, což bylo pro nás, kteří jsme vyrůstali pod vlivem mayovek, obzvlášť cenné. Táta mě pak po představení vzal do zákulisí, kde se s Rudolfem Frimlem pozdravil. Znal ho – jak jinak – ještě z dob předválečných, bydleli prý tehdy se svou ženou Zdenkou, sestrou Karla Hašlera, na Novém Světě na Hradčanech, v domě, kde kdysi bydlel slavný astronom Tycho (de) Brahe a pak i naši přátelé Roman a Šárka Chudých se svou dcerou Juditkou.

Ale žili jsme nejen operetou, chodili jsme i do Národního divadla na operu. Další z tátových přátel, kterého znal z Terezína, se jmenoval Hanuš Thein a byl to významný operní zpěvák a režisér. Mezi jeho nejvýraznější role – zpíval bas – patřil bezesporu Kecal v *Prodané nevěstě*. A na něj jsme chodili. Viděl jsem proto „Prodanku“ snad padesátkrát. A pamatuji se, že když pan Thein věděl, kde sedíme – většinou šlo o jednu z lóží, kterou nám sám rezervoval – vždycky se k nám při představení otočil a zamával deštníkem.

Někdy ale táta dostal jen jednu vstupenku. A tak občas poslal místo sebe mámu. Ta ráda chodila do Slovanského domu na soutěže amatérských zpěváků, nejznámější byla ta, která se jmenovala „Hledáme nové talenty“. Jednou večer přišla z představení domů dost rozčarovaná. Vyhrál to prý

jakýsi kluk, který jódloval. A ještě k tomu se neuvěřitelně jmenoval – Karel Gott. „Na, verstehst du? Wie kann jemand Gott heißen? So was!“ Když jsem to pak po mnoha letech Karlovi říkal, hrozně se smál.

V té době jsme s tátou každý večer poslouchali Radio Luxembourg. Měli jsme dva rozhlasové přijímače, jednu malou Teslu, která byla v kuchyni, a lampový Philips v ložnici. Ten měl nádherný sametový zvuk a daly se na něm chytnout všechny možné světové stanice, včetně těch, které vysílaly na rozsahu tzv. velmi krátkých vln (VKV, dnes FM). Mé dětství je hodně poznamenáno rozhlasem, tak trochu jako ve slavném filmu Woody Allena *Radio Days*.

Pamětníci si jistě vzpomenu na ranní vstávání s Rytmickou skupinou Jana Kalába, případně na hrůzostrašné rozhlasové zpracování Doylova *Psa Baskervillského* s vytím na blatech, nebo na detektivní román, čtený na pokračování, který se jmenoval *Zvony smrti*, od Ernsta Halla. Nezapomenutelné bylo imitátorské komické duo Alexandr Tompich a Vilém Kratochvíl, známé jako „Saša a Vilda“, ti dokázali napodobit skoro vše, včetně ladění rozhlasových stanic. A legendární byly i rozhlasové Silvestry, kde se vedle Smutného muže objevil i Felix Holzmann a stal se okamžitě miláčkem národa („... bude padat nít, postavíme huhulála!“).

Komunistický režim tehdy tzv. štvavé vysílačky Svobodnou Evropu a Hlas Ameriky ještě nerušil, ale i kdyby to dělal, nám by to nevadilo. Vedle českých stanic jsme totiž poslouchali anglické nebo německé, a to především ty hudební, jako třeba „Europawelle Saar“ s charismatickým Dieter-Thomasem Heckem, který se později stal slavným televizním moderátorem, RIAS 1 („*Rundfunk im amerikanischen Sektor*“), což byla stanice založená americkou armádou

v Západním Berlíně, rakouské „Autofahrer Unterwegs“, vysílání pro motoristy s nádhernou znělkou „Blende auf!“ v podání big-bandu Wenera Müllera, inspirace Zdeňka Lišky pro úvodní melodii „Majora Zemana“ a předobraz slavného pořadu Československého rozhlasu „Pozor zákruta“, a další. Ale nejkrásnější byla tehdejší znělka Radia Luxembourg, jmenovala se „Luxembourg Waltz“ (Lucemburský valčík) a hrál ji slavný Orchestr Franka Chacksfielda. Až později byla vystřídána krátkými znělkami, kterým se říká „jingles“. To bylo až v době, kdy se k názvu rádia přidala číslovka 208, která označovala vysílací délku „Laxíku“ na středních vlnách. Víím, že jsem jeden z mnoha, koho tohle rádio ovlivnilo na celý život. Mělo dokonce vliv i na naši hudební scénu, jak přiznávají mnozí muzikanti, kteří v té době začínali s „bigbitem“. Jednou jsem seděl na jakési recepci vedle lucemburské velvyslankyně a pochlubil jsem se, že jsem odchovancem Radia Luxembourg. Neměla tušení, o čem mluvím. Vysvětlil jsem jí to, několikrát jsme se pak sešli a – nejen kvůli tomu – jsme dodnes velmi blízcí přátelé, i když její pražská mise již dávno skončila.

Jak vííme, můj táta se narodil v roce 1903, řekli byste, že asi neměl moc pochopení pro věci nové a moderní. Opak je pravdou. Z těch našich večerních seancí u rozhlasového přijímače se mu nejvíc líbila jedna písnička, protože mu na první poslech učaroval její text – *We all live in a Yellow Submarine...*